

NOVO UREĐENJE ZAPISNIKA U PARNIČNOM POSTUPKU

Prof. dr. sc. Jozo Čizmić*

UDK 347.951.03
<https://doi.org/10.30925/zpfsr.44.1.1>
Ur.: 24. prosinca 2022.
Pr.: 7. ožujka 2023.
Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku stupio je na snagu 19. srpnja 2022., kojim se, među ostalim, nastoji uspostaviti normativni, tehnološki i organizacijski okvir koji će pridonijeti smanjenju broja neriješenih predmeta i skraćivanju trajanja parničnih postupaka te usmjeravanju na transparentno i učinkovito upravljanje pravosudnim sustavom pa i u pogledu uvođenja obveznoga tonskog snimanja rasprave i novog uređenja zapisnika u parničnom postupku. Nove odredbe kojima se uređuje zapisnik u parničnom postupku stupit će na snagu donošenjem odluke kojom će ministar nadležan za poslove pravosuđa utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima, a tu odluku mora donijeti do 1. listopada 2024. godine. Koji su to tehnički uvjeti, način snimanja, način pohrane i pristupa tonskoj snimci, kao i druga pitanja vezana za tonsko snimanje ročišta ministar nadležan za poslove pravosuđa uredit će pravilnikom.

Ključne riječi: zapisnik; parnični postupak; tonsko snimanje.

1. UVOD

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku¹ (dalje: ZIDZPP 2022.) stupio je na snagu 19. srpnja, kojeg je Hrvatski sabor donio na sjednici 1. srpnja 2022. Potreba za izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku² bila je nužna radi otklanjanja problema u primjeni zakona i unaprjeđenja funkcioniranja pravosudnoga sustava, ubrzanja i skraćivanja trajanja sudskih postupaka, a s tim i smanjenja troškova parničnog postupka. Predloženim izmjenama i dopunama ZPP-a

* Dr. sc. Jozo Čizmić, redoviti profesor u trajnom zvanju, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu; jczimic@pravst.hr. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7753-5152>.

1 Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 80/22. (dalje: ZIDZPP2022).

2 Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 123/08., 57/11., 148/11. - pročišćeni tekst, 25/13., 89/14. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 70/19. (dalje: ZPP).

nastoji se uspostaviti normativni, tehnološki i organizacijski okvir koji će doprinijeti smanjenju broja neriješenih predmeta i skraćivanju trajanja parničnih postupaka te usmjerenju na transparentno i učinkovito upravljanje pravosudnim sustavom pa i u pogledu uvođenju obveznoga tonskog snimanja rasprave i novog uređenja zapisnika u parničnom postupku.³

Pisane parnične radnje u postupku nazivaju se pismenima. Pojam „pismeno“ ne obuhvaća samo podneske stranaka, nego i isprave i priloge koji su pribavljeni tijekom parničnoga postupka, a pismena su, uz njih, i parnične radnje sudova u pisanom obliku, odnosno pozivi, zapisnici i odluke.⁴ Zapisnik jest javna isprava koju sud sastavlja o radnjama koje se poduzimaju u postupku pred njime, usmeno na ročištu ili izvan ročišta.⁵ U zapisnik se unosi bitan sadržaj poduzetih radnji (izjave, priopćenja, iskazi, prijedlozi, utvrđenja suda, odluke). Posebna pravila vrijede za zapisnik o vijećanju i glasanju. Svrha je zapisnika dati opis tijeka rasprave, kako bi, među ostalim, oslobodio prvostupanjski sud i stranke obveze da pamte sve što je izneseno na raspravi, te da omogućiti višim sudovima da u eventualnom žalbenom postupku bez usmene rasprave preispitaju zakonitost i pravilnost odluke nižega suda. Pored općih propisa o sudskim zapisnicima koji su sadržani u odredbama čl. 123. - 127. ZPP-a, u ZPP-u se nalaze i neke posebne odredbe za zapisnike, kada se oni vode u povodu poduzimanja određenih parničnih radnji. Primjerice, tako se vodi zapisnik o vijećanju i glasanju (čl. 128. ZPP-a), zapisnik o osiguranju dokaza (čl. 276. ZPP-a), zapisnik o glavnoj raspravi (čl. 302. ZPP-a) te zapisnik o sudskoj nagodbi (čl. 322. ZPP-a).

Nakon što je sudski zapisnik javna isprava,⁶ u pogledu njegove dokazne snage primjenjuju se odredbe čl. 233. ZPP-a. Zapisnik o radnjama poduzetim na ročištu ne služi kao materijal iz kojega prvostupanjski sud treba utvrditi činjeničnu podlogu za svoju presudu. Glavni je cilj ovoga pismena u tome da viši sud stekne uvid u tijek i sadržaj raspravljanja i dokazivanja koji su prethodili odluci.⁷ Uz to, iako se odluka o osnovanosti tužbenog zahtjeva ne temelji na zapisniku, nego na rezultatima cjelokupnog usmenog, neposrednog i javnog raspravljanja, ipak je on procesno jamstvo koje osigurava pravilno i zakonito donošenje presude.⁸

Prema odredbama čl. 1.a Sudskog poslovnika,⁹ zapisnik je svako pismeno sastavljeno o sudskoj radnji obavljenoj tijekom postupka na ročištima, o važnijim izjavama i priopćenjima koje stranke ili drugi sudionici daju izvan ročišta, kao i

3 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku* (Zagreb: Ministarstvo pravosuđa i uprave RH, 9. lipnja 2022.), 27.

4 Jozo Čizmić, „Neka razmatranja o pismenima u parničnom postupku“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 38, br. 4 (2001): 415-434.

5 Siniša Triva i Mihajlo Dika, *Građansko parnično procesno pravo* (Zagreb: Narodne novine, 2004.), 293.

6 Triva i Dika, *Građansko parnično procesno pravo*, 294 i Borivoje Poznić, *Građansko procesno pravo* (Beograd: Privredna štampa, 1995.), 159.

7 Poznić, *Građansko procesno pravo*, 158.

8 Branko Čalića i Sanjin Omanović, *Građansko procesno pravo* (Sarajevo: Pravni fakultet Sarajevo, 2000.), 175.

9 Sudski poslovnik, Narodne novine, br. 37/14., 49/14., 08/15., 35/15., 123/15., 45/16., 29/17., 33/17., 34/17., 57/17., 101/18., 119/18., 81/19., 128/19., 39/20., 47/20., 138/20., 147/20., 70/21., 99/21., 145/21., 23/22., na snazi od 1. ožujka 2022.

ostalim radnjama suda kad je to propisano pravilima odgovarajućega postupka. Prema odredbama čl. 54. i 128. Sudskog poslovnika zapisnik se sastavlja o svakoj sudskoj radnji obavljenoj tijekom postupka na raspravama ili ročištima, o važnijim izjavama i priopćenjima koje stranke ili drugi sudionici daju izvan ročišta, kao i o ostalim radnjama suda kada je to posebnim propisima određeno. U svakom se zapisniku označava točno vrijeme početka određene sudske radnje te se u njegovu završnom dijelu zapisnika bilježi vrijeme dovršenja radnje (uz oznaku sata i minute), ispod čega se u lijevom kutu, neposredno ispod njegova teksta, unosi bilješka o utvrđenoj visini sudske pristojbe. Zapisnik potpisuje sudac ili službenik koji provodi određenu radnju, u sredini ispod teksta zapisnika. Zapisničar stavlja svoj potpis ispod potpisa suca, odnosno službenika koji provodi određenu radnju, a na desnoj strani zapisnika ispod teksta treba ostaviti prostor za potpisivanje stranaka, ako je to propisano pravilima odgovarajućega postupka (čl. 55. Sudskog poslovnika).

2. SASTAVLJANJE ZAPISNIKA

Odredbom čl. 12. ZIDZPP 2022. potpuno je izmijenjen postojeći čl. 123. ZPP-a na način da sada glasi:

Zapisnik se sastavlja o:

- *radnjama i izjavama za koje je to izričito propisano zakonom,*
- *izjavama stranaka o priznanju tužbenog zahtjeva, odricanju od tužbenog zahtjeva, odricanju od prava na žalbu, preinaci ili povlačenju tužbe, priznanju ili osporavanju pojedinih činjenica te predloženim dokazima,*
- *odlukama suda donesenima na ročištu.*

Sadržaj ostalih radnji na ročištu bit će sadržan u tonskoj snimci iz članka 126.a ovoga Zakona.

Zapisnik se nakon sastavljanja ulaže u spis kao posebna isprava ili se pohranjuje elektronički u informacijskom sustavu.

Zapisnik se sastavlja i o važnijim izjavama ili priopćenjima koje stranke ili drugi sudionici daju izvan ročišta. O manje važnim izjavama ili priopćenjima neće se sastavljati zapisnik, nego će se samo sastaviti službena bilješka.

O sklapanju sudske nagodbe i radnjama poduzetim izvan ročišta ili izvan zgrade suda, kad se navedena ročišta tonski ne snimaju, sastavlja se poseban zapisnik.

Ovom se odredbom redefiniiraju odredbe o zapisniku sadržane u čl. 123. ZPP-a zbog uvođenja obveznoga tonskog snimanja ročišta. Prema novom konceptu, zapisnik se vodi samo za taksativno pobrojane slučajeve, dok tonska snimka sadrži ostale radnje s ročišta (npr. izjave stranaka, ispitivanje svjedoka i vještaka itd.), osim kod sklapanja sudske nagodbe i radnjama poduzetim izvan ročišta ili izvan zgrade suda, kada se sastavlja poseban zapisnik jer se takva ročišta u pravilu tonski ne snimaju. Predmetnom izmjenom nastoji se pojednostaviti rad suda i ubrzati tijek ročišta zbog uvođenja tehnologije za snimanje ročišta. Zapisnik se nakon sastavljanja ulaže u spis kao posebna isprava ili se pohranjuje elektronički u informacijskom sustavu.¹⁰ Dakle,

10 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*, 31.

propisuju se njegovi minimalni elementi sadržaja koji se odnose na početak i tijek radnji koje se poduzimaju, a sve kako bi se tonski snimio tijek ročišta pred sudom.¹¹

Nužno je još jednom napomenuti da će izmijenjeni čl. 123. stupiti na snagu donošenjem odluke kojom će ministar nadležan za poslove pravosuđa utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima, a tu odluku mora donijeti do 1. listopada 2024. godine. Kako će postojati snimka, zapisnik s ročišta sadržavat će samo najvažnije izjave, kao što su one o priznanju tužbenog zahtjeva, odricanju od tužbenog zahtjeva, odricanju od prava na žalbu, preinaci ili povlačenju tužbe, priznanju ili osporavanju pojedinih činjenica te predloženim dokazima i odlukama suda donesenima na ročištu. Dakle, i dalje će se na raspravi voditi pisani zapisnik, ali će on sadržavati najvažnije informacije, a ne više sve.¹²

Prema trenutnačno važećim odredbama čl. 123. ZPP-a, zapisnik se sastavlja, u pravilu, o radnjama poduzetim na ročištu. O radnjama poduzetim izvan ročišta zapisnik se sastavlja iznimno, samo ako stranke daju izjavu koja se inače daje pisanim podneskom (čl. 106. st. 5. ZPP-a).

Odredbi čl. 123. st. 2. ZPP-a odnose se upravo na izjave i priopćenja stranaka koja se, u pravilu, daju podneskom, ali se, prema odredbi čl. 106. st. 5. ZPP-a, mogu dati i usmeno na zapisnik kod parničnog suda. To može biti tužba, procesni ili materijalni prigovor, pravni lijek i svaka druga izjava koja ima značenje procesne radnje, a koja se može poduzeti izvan ročišta, kao i razna priopćenja u svezi sa sudionicima u sporu, u svezi s dokazima, troškovima postupka i sl.

Iznimno, u postupku u trgovačkim sporovima stranke ne mogu izvan ročišta davati izjave usmeno na zapisnik kod suda (v. čl. 501. st. 1. ZPP-a). Primjena je ove odredbe u trgovačkim sporovima isključena, i zbog osobina stranaka, i zbog toga jer o poslovanju gospodarskih subjekata postoji, u pravilu, pisana dokumentacija. S obzirom na kvalificirane zastupnike stranaka, u trgovačkim sporovima moguća je šira primjena pisane komunikacije pred sudom.

Uzimanje izjave na zapisnik nije parnična radnja stranaka, nego akt sudske uprave. Izjave se, u pravilu, daju kod suca koji je određen da u zapisniku prima izjave stranaka, a sudac pojedinac ili predsjednik vijeća primaju izjave stranaka samo na ročištu za glavnu raspravu ili na pripremnom ročištu. Izjava se ne može dati na zapisnik kod višega suda, pa ni onda kada mu je namijenjena, već se i takva izjava stranaka daje na zapisnik kod parničnoga, prvostupanjskog suda.¹³ Kako izjava na zapisnik zamjenjuje pisani podnesak, zapisnik bi morao sadržavati sve ono što bi obuhvaćao podnesak. Vrijeme uzimanja izjave stranaka usmeno na zapisnik kod parničnoga suda smatra se kao dan predaje podneska sudu.

11 Nebojša Vitez, „Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku“, *Informator*, br. 6719 (2022): 2.

12 Jelena Čuveljak, *Što je nova u parničnom postupku*, pristup 3. studenoga 2022., <https://www.rif.hr/clanakfull-21943/>.

13 Raspravni zapisnik ovog suda od 4. ožujka 2004. koji je tuženik priložio kao dokaz nije uvažen jer je nebitan za predmet spora budući da je riječ o zapisniku iz parničnog postupka koji nema nikakve veze s predmetnim postupkom. Općinski građanski sud u Zagrebu, Povrv-4884/17-9 od 17. travnja 2019.

Postoji mišljenje da bi trebalo, *de lege ferenda*, mogućnost davanja izjava usmeno na zapisnik pred sudom ograničiti samo na sporove u kojima stranke ne zastupaju odvjetnici i drugi (kvalificirani) punomoćnici, odnosno tu mogućnost općenito napustiti.¹⁴

O manje važnim izjavama ili priopćenjima, o stvarima koje bitno ne utječu na odluku suda o glavnom zahtjevu, kao i o sporednim zahtjevima, zapisnik se ne sastavlja, nego se samo stavlja službena bilješka u spis (čl. 123. st. 2. ZPP-a). Manje važne izjave i priopćenja su ona kojima stranka ne raspolaže svojim procesnim ili materijalno-pravnim ovlaštenjima u postupku, kao što je to, npr. priopćenje o promjeni adrese ili obavještenje o spriječenosti da se pristupi na zakazano ročište. Službenu bilješku može sastaviti ne samo predsjednik vijeća, nego i svaki sudski službenik kada radi poslove iz svoje nadležnosti. Tako službene bilješke sastavljaju i pomoćna sudska tijela koja vrše dostavu, jer je i dostavnica vrsta službene bilješke. Službena se zabilješka stavlja, u pravilu, na pismeno u povodu kojeg je obavljena radnja. Uz naznaku imena davatelja izjave ili priopćenja i kratkoga sadržaja izjave (obavljene službene radnje), bilješka treba sadržavati oznaku datuma i mjesta njezina obavljanja, potpis sastavljača, a katkad i davatelja izjave. Naime, službenu bilješku potpisuje sudac ili službenik koji ju je sastavio, a ako službena bilješka sadrži izjavu stranke ili priopćenje dano nazočnoj stranci, potpisat će je i stranka. Kako se ne sastavlja u formi zapisnika niti je stranka potpisuje, službena bilješka nema dokaznu snagu zapisnika, ali joj se ne može osporiti određeno dokazno značenje. Elementi službene zabilješke, po prirodi stvari, trebali bi biti: oznaka spisa predmeta, ime i prezime davatelja izjave, kratak sadržaj onoga što se unosi u službenu zabilješku, datum i potpis sastavljača zabilješke te potpis davatelja izjave.¹⁵

Pisanje je zapisnika obavljanje tehničke radnje i onaj tko ga piše jamči ispravno unošenje tijekom procesne radnje. Zapisnik piše zapisničar. Ako je po propisima postupka predviđeno sudjelovanje zapisničara, on može biti samo radnik koji je određen rasporedom poslova zaposlenih na sudu. Izjave stranaka mogu primiti i stručni suradnici u sudu.

Osoba pred kojom se radnja poduzima, odnosno pred kojom se daje izjava ne može pisati zapisnik. Tako, zapisnik ne može pisati sudac, ali može napisati službenu zabilješku. Ipak, zapisnike i bilješke o obavljenim sudskim radnjama, kada se ne može osigurati zapisničar, sastavlja osoba kojoj je povjereno obavljanje radnje (čl. 30. Sudskog poslovnika). Osoba pred kojom se radnja poduzima određuje sadržaj zapisnika, s tim što taj sadržaj glasno diktira zapisničaru. Zapisničar piše zapisnik po kazivanju predsjednika vijeća (čl. 126. st. 1. ZPP-a). Dužnost je zapisničara da u zapisnik unosi sve ono što iskazuje osoba pred kojom se poduzima radnja, uključujući i ono što ne odgovara stanju stvari. On u tom slučaju može istaknuti svoju primjedbu pri potpisivanju zapisnika.

14 Mihajlo Dika, *Građansko parnično pravo - Parnične radnje, V. Knjiga* (Zagreb: Narodne novine, 2008.), 158.

15 Zlatko Kulenović et al., *Komentar Zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj* (Sarajevo: Vijeće Europe i Europska komisija, 2005.), 607.

Zapisničar na kraju zapisnika stavlja svoj potpis (čl. 127. st. 1. ZPP-a). Njegova prisutnost obvezna je kod svake radnje o kojoj se sastavlja zapisnik. Odsutnost zapisničara nije razlog za pobijanje presude zbog nepravilnoga sastava suda (v. čl. 354. st. 2. toč. 1. ZPP-a). Na zapisničare se shodno primjenjuju odredbe o izuzeću sudaca (v. čl. 71. ZPP-a).¹⁶

3. SADRŽAJ ZAPISNIKA

Odredbom čl. 13. ZIDZPP 2022. potpuno je izmijenjen postojeći čl. 124. ZPP-a na način da sada glasi:

U zapisnik se unosi: naziv i sastav suda, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kad se obavlja radnja, naznaka predmeta spora i imena prisutnih stranaka odnosno trećih osoba i njihovih zakonskih zastupnika odnosno punomoćnika te naznaka o tome da se ročište tonski snima.

U zapisnik o glavnoj raspravi unijet će se je li rasprava javna ili je javnost isključena.

Izjave stranaka i umješača te iskazi stranaka, svjedoka i vještaka naznačuju se u zapisniku tako da se navede ime i prezime osobe, njezino svojstvo te vremenski interval tonske snimke na kojem je sadržana izjava ili iskaz.

Čl. 124. ZPP-a izmijenjen je u cijelosti na način da je u st. 1. dodano da zapisnik osim ranije navedenih dijelova treba obuhvatiti i naznaku o tome da se ročište ili druga radnja tonski snimaju. St. 2. je izmijenjen zbog uvođenja obveznoga tonskog snimanja ročišta, slijedom čega je brisan sadržaj zapisnika, osim dio da se u zapisnik o glavnoj raspravi unosi je li rasprava bila javna ili je javnost isključena. Naime, novom odredbom čl. 123. taksativno je pobrojano što zapisnik može sadržavati. U st. 3. uređen je način postupanja suda pri uzimanju izjava stranaka i umješača te iskaza stranaka, svjedoka i vještaka, tako da sud u zapisniku navodi ime i prezime osobe, njeno svojstvo te vremenski interval tonske snimke na kojoj je sadržana njena izjava ili iskaz.¹⁷

Izmijenjeni čl. 124. ZPP-a stupa na snagu donošenjem odluke kojom će ministar nadležan za poslove pravosuđa utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima. Do tada će se još uvijek primjenjivati odredbe čl. 124. prethodno važećega ZPP-a.

De lege lata, odredbama čl. 124. ZPP-a, uređuje se sadržaj zapisnika o vrstama podataka koje mora sadržavati. U zapisnik se tako unosi: naziv i sastav suda, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kad se obavlja radnja, naznaka predmeta spora i imena nazočnih stranaka, odnosno trećih osoba i njihovih zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika. Podatak o sastavu suda bitan je, među ostalim, i za kontrolu je li sud propisno sastavljen (čl. 43. i 44. ZPP-a), je li u donošenju odluke sudjelovao sudac koji nije sudjelovao na glavnoj raspravi, koji se po zakonu morao izuzeti (čl.

16 Jozo Čizmić, „Neka zapažanja o zapisniku u parničnom postupku“, *Informator*, br. 5011 (2002): 7-8; Jozo Čizmić, „O zapisniku u parničnom postupku“, *Mostariensia*, br. 15 (2002): 46-57.

17 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*, 31.

71. ZPP-a) ili je rješenjem suda izuzet (čl. 354. st. 2. toč. 1. i 2. ZPP-a). Podatci o vremenu poduzimanja radnje bitni su za ocjenu je li radnja poduzeta u zakonskom roku, od kada počinje pravni učinak poduzete radnje. Pri unošenju podataka o vremenu kada se vrši parnična radnja, nužno je navesti u koji je sat i minutu radnja započeta i završena. Točno navođenje podataka o vremenu trajanja ročišta važna je za plaćanje sudskih pristojbi i nagrade odvjetniku, pa tako i za utvrđivanje troškova postupka te za utvrđivanje izostanka s ročišta (v. čl. 117. ZPP-a).

Pod pojmom „treće osobe“ podrazumijevaju se zakonski zastupnici stranaka, punomoćnici, umješači, svjedoci, vještaci. Unošenje imena prisutnih sudionika u sporu ima višestruko značenje u svezi s pravilima postupka koji razrađuju načelo usmenosti i neposrednosti (čl. 4. ZPP-a) i raspravno načelo (čl. 5. ZPP-a). Prisustvo stranke važno je i za ocjenu od kojega trenutka prema njoj djeluje određena parnična radnja suda poduzeta na ročištu ili parnična radnja protivne stranke.¹⁸ Nakon što se sudske radnje poduzimaju uz sudjelovanje zapisničara, mora se unijeti i njegovo ime u zapisnik.

U zapisnik se unosi i punomoć izdana na ročištu (čl. 97. st. 1. ZPP-a).

Ako nedostaje neki od podataka iz uvoda zapisnika, on samo zbog toga neće biti nevažeći, ako bi se naknadno mogao otkloniti ovaj nedostatak, tako da bi se utvrdio njegov sadržaj.

Zapisnik treba obuhvatiti i bitne podatke o sadržaju poduzete radnje. U zapisnik o glavnoj raspravi, primjerice se osobito unosi: je li rasprava bila javna ili je javnost bila isključena, sadržaj izjava stranaka, njihovi prijedlozi, dokazi koje su ponudile, dokazi koji su izvedeni, uz navođenje sadržaja iskaza svjedoka i vještaka te odluke suda donesene na ročištu (čl. 124. st. 4. ZPP-a).

Vezano za sadržaj poduzetih radnji u zapisnik se unose okolnosti koje su bitne za tu radnju. Primjerice, izjave stranaka i drugih sudionika ne unose se doslovno u zapisnik, već se izjava sasluša, a zatim se u zapisnik unosi njezina bit, odnosno prijedloga ili zahtjeva, na jasan način koji neće izazvati dvojbe u tumačenju volje toga subjekta koja je izražena u njegovoj izjavi. Ako se osoba koja daje izjavu ne izražava jasno, predsjednik vijeća, odnosno druga osoba pred kojom se daje izjava, prethodno će otkloniti sve nejasnoće i u zapisnik unijeti izjavu pri kojoj konačno ostaje ta osoba.¹⁹ Podatak da je rasprava bila javna ili je javnost isključena, bitan je za ocjenu je li učinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. toč. 10. ZPP-a, na koju drugostupanjski sud pazi po službenoj dužnosti i kada ne upozoravaju na nju stranke. Ako se postupak ne vodi na jeziku stranke ili drugih sudionika u postupku, u zapisnik se mora unijeti pouka o pravu tih osoba da postupak prate na svom jeziku, a ako se odreknu toga prava, mora se unijeti njihova izjava o odricanju (čl. 102. ZPP-a). U zapisnik o glavnoj raspravi unose se na zahtjev stranke i pitanja koja je vijeće odbilo ili na koja je zabranilo odgovor (čl. 302. st. 5. ZPP-a). Ako se rasprava ne može završiti istoga dana, u zapisnik se unosi odluka suda kojom se određuje novo ročište. Pri navođenju sadržaja iznesenih činjenica i predloženih dokaza, treba se po mogućnosti pozivati na pripremljene podneske, spise, isprave i druge priloge, kako bi se izbjeglo ponavljanje i

18 Milka Janković et al., *Komentar Zakona o parničnom postupku* (Beograd: Savremena administracija, 1990.), 172.

19 Janković et al., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, 173.

zapisivanje onoga što je već napisano. Ako postoji odstupanje između usmenih izjava i tih sadržaja, u zapisnik bi trebalo zabilježiti samo ta odstupanja. Izjave stranaka, kao i iskaz svjedoka i vještaka, ne unose se doslovno, već samo ono što je u njima bitno i to u sažetom izlaganju. Samo kada je to posebno važno u zapisnik se mogu doslovno unijeti dane izjave. Pravna obrazloženja koja daju stranke za svoje navode, nije nužno uvijek unijeti u zapisnik. U zapisnik se unose i rješenja koja se donose tijekom ročišta, npr. rješenje o izvođenju dokaza, rješenje o kaznama, rješenje o isključenju javnosti i sl.²⁰

4. NAČIN VOĐENJA ZAPISNIKA

Odredbom čl. 14. ZIDZPP 2022. potpuno je izmijenjen postojeći čl. 125. ZPP-a na način da sada glasi:

Zapisnik se mora voditi uredno.

Sud će strankama omogućiti da bez odgode ostvare pristup zapisniku putem informacijskog sustava. Strankama koje nisu uključene u informacijski sustav zapisnik će se dostaviti.

Uvođenjem obveznoga tonskog snimanja ročišta, detaljnijim uređenjem ročišta na daljinu i uvođenjem plana upravljanja postupkom ostvaruje se nova metodologija rada u vođenju sudskih postupaka i njihove koncentracije, jača se procesna disciplina svih sudionika te se olakšava rad sucima uz znatne uštede na radnom materijalu. Sve navedeno uvelike utječe i na veću transparentnost parničnih postupaka.²¹ S obzirom na to da tonska snimka ročišta vjerodostojno oslikava tijek cjelokupnog ročišta te budući da se zapisnici u pravilu sastavljaju na računalu nestala je potreba za tim da se u zapisniku ne smije ništa brisati, dodati ili mijenjati, kao i da prekrižena mjesta moraju ostati čitljiva (čl. 125. st. 1. ZPP-a), nego postoji samo potreba da se zapisnik vodi uredno. St. 2. dodatno je normiran način osiguravanja dostupnosti zapisnika strankama i drugim sudionicima na način da će se strankama omogućiti da bez odgode ostvare pristup zapisniku putem informacijskog sustava. Strankama koje nisu uključene u informacijski sustav i drugim sudionicima u postupku, dostavit će se prijepis zapisnika.²²

Izmijenjeni čl. 125. ZPP-a stupa na snagu donošenjem odluke kojom će ministar nadležan za poslove pravosuđa utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima. Do tada će se primjenjivati odredbe prethodno važećega ZPP-a. *De lege lata* propisano je da se zapisnik mora voditi uredno, u njemu se ne smije ništa brisati, dodati ili mijenjati. Prekrižena mjesta moraju ostati čitljiva (čl. 125. ZPP-a). Odredba ovoga čl. ZPP-a, koja nalaže uredno vođenje zapisnika, podrazumijeva njegovu tehničku i sadržajnu urednost. Tehnička se urednost

20 Čizmić, *Neka zapažanja o zapisniku u parničnom postupku*, 7-8; Čizmić, *O zapisniku u parničnom postupku*, 46-57.

21 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*, 27.

22 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*, 31.

odnosi na izgled zapisnika koji mora biti sastavljen po pravilima daktilografske tehnike. Sadržajna urednost vezana je za način i kakvoću diktiranja zapisnika.

Zapisnik treba, po mogućnosti, pisati pisaćim strojem. Ako se zapisnik piše rukom, treba upotrebljavati (kemijsku) olovku koja ostavlja relativno trajan trag. Ako nema mogućnosti za uporabu pisaćeg stroja ili osobnoga računala, kemijskom olovkom i sl., mogu se iznimno pisati zapisnici koji se sastavljaju u povodu obavljanja sudske radnje izvan sudske zgrade, osim onih na sudskim danima. U tom se slučaju zapisnik mora prepisati pisaćim strojem ili osobnim računalom odmah nakon dolaska na sud. Prijepis bi trebao ovjeriti predsjednik vijeća, sudac pojedinac ili drugi službenik koji je provodio određenu sudsku radnju svojim potpisom i stavljanjem sudske pečata (v. čl. 56. Sudskoga poslovnika).

U cilju očuvanja izvornosti upisa u zapisnik, zabranjeno je izbrisati nešto iz njega, dodati ili izmijeniti. Ako stranka ili drugi sudionik u postupku nakon davanja izjave koja je unesena u zapisnik mijenjaju pojedine navode, tekst se zapisnika ne može precrtavati. Naknadna izjava unosi se u zapisnik uz objašnjenje davatelja izjave zbog čega je navod izmijenjen. Precrtavati se mogu samo očividne pogreške u pisanju (npr. imena i brojevi) ili u upotrijebljenim izrazima, i to na način određen u čl. 125. ZPP-a, odnosno prekrížena mjesta moraju ostati čitljiva.²³ Sva preinačenja, ispravke i dodatci unose se na kraju zapisnika i mora ih ovjeriti osoba koja potpisuje zapisnik (v. čl. 126. st. 4. ZPP-a). Zabrana mijenjanja teksta odnosi se na eventualne izmjene nastale nakon što je zapisnik sastavljen. Katkad je, ipak, nužno i tijekom raspravljanja, odnosno sastavljanja zapisnika unijeti neku izjavu u izmijenjenom obliku, zbog toga što ju je sastavljač zapisnika pogrešno ili nepotpuno registrirao. Pogreške u zapisniku nastale pri njegovu diktiranju i pogreške u pojedinim formulacijama, koje učini sudac pri diktiranju, moraju se odmah ispraviti. Ispravljene pogreške ne smiju se brisati niti precrtavati tako da ne mogu biti čitljive. Poželjno je takvo mjesto u zapisniku staviti u zagrade.

Protiv odluke / rješenja suda u pogledu sadržaja zapisnika nije dopuštena posebna žalba, jer o tome što će se unijeti u zapisnik odlučuje sud (sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća) u skladu sa svojim ovlaštenjima o rukovođenju raspravom (čl. 311. ZPP-a).²⁴

5. PRIGOVOR NA SADRŽAJ ZAPISNIKA

Odredbom čl. 15. ZIDZPP 2022. potpuno je izmijenjen postojeći čl. 126. ZPP-a na način da sada glasi:

Stranke imaju pravo izjaviti svoje prigovore na sadržaj zapisnika o radnjama poduzetim izvan ročišta ili izvan zgrade suda koje nisu tonski snimane, najkasnije u roku od tri dana od saznanja za sadržaj na koji žele izjaviti prigovor.

23 Borivoj Starović i Ranko Keća, *Građansko procesno pravo* (Novi Sad: Pravni fakultet, 1998.), 189.

24 Čizmić, *Neka zapažanja o zapisniku u parničnom postupku*, 7-8; Čizmić, *O zapisniku u parničnom postupku*, 46-57.

Čl. 126. u cijelosti je izmijenjen zbog uvođenja obveznoga tonskog snimanja ročišta. Tonska snimka ročišta najvjerodostojnije prikazuje tijek ročišta, zbog čega zapisnik prestaje biti jedini dokaz o tijeku ročišta. Stoga je i prilagođena odredba o izjavljivanju prigovora na sadržaj zapisnika za posebnu kategoriju zapisnika kod kojih se ne snima sudska radnja.²⁵

Izmijenjeni čl. 126. stupa na snagu donošenjem odluke kojom će ministar nadležan za poslove pravosuđa utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima, a do tada će se primjenjivati odredbe prethodnog ZPP-a.

Tako je odredbama čl. 126. ZPP-a propisan način sastavljanja zapisnika te pravo stranaka i drugih osoba čija je izjava unesena u zapisnik na uvid u zapisnik i pravo stavljanja prigovora na sadržaj zapisnika. Zapisnik piše zapisničar, ali ga on ne sastavlja, već samo piše po glasnom kazivanju suca pojedinca, odnosno predsjednika vijeća (čl. 126. st. 1. ZPP-a). Naime, zapisnik se piše istodobno s poduzimanjem radnje tako da sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća glasno ukazuje zapisničaru što će unijeti u zapisnik. Drži se da je takvo rješenje dano zbog jednostavnog razloga jer zapisničar možda ili nije razumio ili nije čuo ono što mu sudac diktira, pa se time dodatno kontrolira rad.²⁶ Time se istodobno omogućuje da sudionici prateći diktiranje mogu kontrolirati jesu li njihove riječi vjerno unesene u zapisnik te mogu odmah intervenirati s prigovorom. Glasnoća diktata treba biti takva da omogući praćenje onoga što se unosi u zapisnik. U suprotnom bi strankama bilo onemogućeno sudjelovati u određivanju njegova sadržaja, zapravo raspravljati pred sudom.²⁷

Nitko od sudionika postupka ne smije suca pojedinca, odnosno predsjednika vijeća prekidati dok on glasno kazuje njihova izlaganja (v. čl. 318. st. 1. ZPP-a). Tek kada sudac završi kazivanje onoga što je želio unijeti u zapisnik, sudionici u postupku, čiji se iskaz unosi u zapisnik, mogu upozoriti sud na pogrešne formulacije u sadržaju iskaza. Uz to, te osobe mogu kasnije dati i prigovor na sadržaj zapisnika. Izlaganja stranaka koja su sadržana u pisanim podnescima ne unose se u zapisnik u cjelini, već se utvrđuje da je izjava dana kao u podnesku koji mora biti identificiran. Ako ima odstupanja od navoda u podnesku ili dopuna, ona se unose u zapisnik s objašnjenjem zbog čega su učinjena, kao i dopune. Strankama se na njihov zahtjev izdaje ovjeren prijepis zapisnika. Iz ovih je odredbi o sastavljanju zapisnika vidljivo da se još uvijek zakonodavac nije odlučio da se koriste suvremena tehnička sredstva kojim bi se registrirao sadržaj radnji poduzetih na ročištu.

Strankama se ne čita zapisnik, ali stranke imaju pravo pročitati zapisnik ili zahtijevati da im se pročita, a također mogu staviti svoje prigovore na zapisnik (čl. 126. st. 2. ZPP-a). I pismene osobe mogu tražiti da im se pročita zapisnik. Radi djelotvorne kontrole rada suda stranke, njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici imaju pravo pregledati / pročitati sastavljeni zapisnik prije zaključenja ročišta na

25 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*, 32.

26 Kulenović et al., *Komentar Zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, 612.

27 Dika, *Građansko parnično pravo - Parnične radnje*, 158.

koje se on odnosi, ali se ne moraju koristiti s tim pravom. Odredbama st. 2. i 3. čl. 126. ZPP-a, strankama i drugim sudionicima omogućeno je da pročitaju zapisnik, i uz to što su mogli pratiti što predsjednik vijeća diktira zapisničaru, jer uvijek postoji mogućnost da zapisničar ne čuje što je predsjednik vijeća rekao ili da pogriješi u pisanju što može promijeniti smisao izjave.

Stranke (i umješač) imaju pravo dati svoje prigovore na sadržaj zapisnika. Prigovori se mogu odnositi na propuste suda da u zapisnik unesu podatke o poduzetim radnjama, kao i na pogrešno opisani sadržaj ili tijek poduzetih radnji.²⁸ Stranke su dužne staviti svoje prigovore na sadržaj zapisnika glavne rasprave do zaključenja rasprave. Ipak, bilo bi najprihvatljivije da se sadržaj zapisnika ispravi ili dopuni odmah po primitku ili unošenju izjave ili drugoga podatka, ako su one jedna procesna cjelina (primjerice, u povodu prigovora svjedoka da njegova izjava nije potpuno točno unesena).²⁹

Pravo čitanja zapisnika i stavljanja prigovora imaju i druge osobe čija je izjava unesena u zapisnik vezano za onaj dio zapisnika koji obuhvaća njihovu izjavu (čl. 126. st. 3. ZPP-a).

Stranke, njihovi zakonski zastupnici, a kada sudjeluju u postupku i umješači, pravobranitelji i državni odvjetnik, imaju pravo kontrolirati cijeli zapisnik. Ostale osobe mogu kontrolirati samo unošenje svoje izjave u zapisnik, jer odgovaraju za istinitost svoga iskaza. Osobama koje nisu stranke u postupku ne može se priznati interes da kontroliraju sadržaj zapisnika u kojem nisu unesene njihove izjave. Njihov interes za kontrolu zapisnika u dijelu koji se odnosi na njihove izjave može biti moralni, građanskopravni, kaznenopravni i sl.³⁰ Pravo na prigovor u pogledu sadržaja zapisnika imaju sve osobe čiji se iskaz unosi u zapisnik, bez obzira na to jesu li to svjedoci, vještaci ili osobe koje obavještavaju sud o nekoj činjenici (npr. da je neka od stranaka spriječena doći na ročište). I članovi vijeća i zapisničar imaju pravo staviti svoje primjedbe na sadržaj zapisnika.

Ispravci ili dodatci u pogledu sadržaja zapisnika koje treba provesti u povodu prigovora stranaka ili drugih osoba ili po službenoj dužnosti unijet će se na kraju zapisnika.³¹ Na njihov zahtjev unijet će se i prigovori koji nisu prihvaćeni (čl. 126. st. 4. ZPP-a). Sud može i sam uočiti pogreške u zapisniku i po službenoj dužnosti može ih ispraviti na kraju zapisnika. U zapisniku se treba navesti po čijem je prigovoru

28 Ako je istiniti navod žalitelja da mu je postupanjem prvostupanijskog suda bilo uskraćeno pravo prigovora odredbom čl. 126. st. 2. ZPP-a, mogao je sastaviti prigovor na sadržaj takvoga zapisnika i zahtijevati da se on priloži uz njega. Županijski sud u Puli, Gž-1215/16. od 3. srpnja 2017.

29 Starović i Keća, *Građansko procesno pravo*, 190.

30 Srećko Zuglia i Siniša Triva, *Komentar Zakona o parničnom postupku* (Zagreb: Narodne novine, 1957.), 280.

31 Sud nema ovlasti donositi posebno rješenje o ispravku zapisnika, već se svi eventualni ispravci vrše na kraju zapisnika, koji nakon toga potpisuju osobe koje su ga obvezne potpisati. Potpisivanjem zapisnika potpisnici su se suglasili s njegovim sadržajem i nije dopuštena naknadna izmjena i dopuna jednostranom odlukom suda. Drukčije tumačenje te odredbe omogućavalo bi sucu da izvan rasprave mijenja sadržaj zapisnika a takvim postupanjem bilo bi povrijeđeno načelo neposrednosti (čl. 4. ZPP-a). Županijski sud u Rijeci, Gž 1734/2018 od 9. listopada 2018.

izvršena ispravka, odnosno da je učinjena po službenoj dužnosti. Sud nije dužan izvršiti ispravak u zapisniku ako smatra da zahtjev za ispravak nije opravdan. No, u zapisnik mora unijeti sadržaj toga prigovora u svezi sa zabilježenim iskazom ako je takav prigovor uputio sudionik čiji je iskaz unesen u zapisnik. Prigovori koji nisu usvojeni unose se samo ako to zahtijeva osoba koja je stavila prigovor.³²

6. TONSKO SNIMANJE ROČIŠTA

Odredbom čl. 16. ZIDZPP 2022. potpuno je izmijenjen postojeći čl. 126.a ZPP-a na način da sada glasi:

Ročišta pred sudom tonski se snimaju.

Ročište na kojem se sklapa sudska nagodba te radnje suda izvan ročišta ili izvan zgrade suda tonski se ne snimaju.

Tonska snimka ročišta bit će dostupna strankama u elektroničkom obliku putem informacijskog sustava. Ako stranka nije uključena u informacijski sustav, elektronički zapis tonske snimke učinit će se dostupnim na odgovarajući način.

Izmjenom čl. 126.a st. 1. uvodi se obveza tonskog snimanja ročišta radi veće transparentnosti rada sudova i skraćivanja trajanja ročišta. U st. 2. taksativno se navode slučajevi kad se ročišta tonski ne snimaju. St. 3. uređuje predaju tonske snimke strankama. Stranke će tonske snimke moći preuzimati preko informacijskog sustava, a ako nemaju pristup tomu sustavu, sud će elektronički zapis tonske snimke učiniti dostupnim na odgovarajući način.³³

Prema odredbi novoga čl. 126.a st. 3. reč. 1. ZPP-a tonska snimka ročišta mora biti dostupna strankama u elektroničkom obliku putem informacijskog sustava. Opisano je pravilo u skladu s općom svrhom ove reforme parničnog postupka, inzistiranjem na širenju kruga obveznih sudionika elektroničke komunikacije u postupku pred sudom. Prema rješenju sadržanom u novom čl. 126.a st. 3. reč. 2. ZPP-a, ako stranka nije uključena u informacijski sustav, elektronički zapis tonske snimke učinit će se dostupnim na odgovarajući način. Treba još vidjeti što će se smatrati „odgovarajućim načinom“ te kakvi će biti tehnički uvjeti tonskoga snimanja ročišta, način i kvaliteta snimanja i pohrane u praksi. Naime, stupanje na snagu odredaba ZIDZPP 2022. o tonskom snimanju ročišta (iz čl. 16. i 18. ZIDZPP 2022.) ovisi o donošenju odluke ministra nadležnog za poslove pravosuđa o ispunjavanju tehničkih uvjeta za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima (čl. 111. u vezi s čl. 110. st. 2. i čl. 17. ZIDZPP 2022.). Ta bi se odluka, prema čl. 110. st. 2. ZIDZPP-a 2022., morala donijeti do 1. listopada 2024. godine.

Razumno je očekivati da način vođenja ročišta putem tonskog snimanja neće u parničnom postupku biti lako provesti budući da u sudovima nedostaju nužne prostorije, odnosno dostatan broj sudnica, a ne postoji ni potrebna tehnička oprema za tonsko snimanje ročišta. Zbog toga se sva ročišta odvijaju i dalje na način da stranke,

32 Čizmić, *Neka zapažanja o zapisniku u parničnom postupku*, 7-8; Čizmić, *O zapisniku u parničnom postupku*, 46-57.

33 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*, 32.

svjedoci, vještaci usmeno na zapisnik iznose svoja zapažanja, nakon čega zapisničar s pomoću postupajućega suca te usmeno iznesene činjenice, izjave i druge iskaze zapisničarskim tipkanjem unosi u zapisnik, u pravilu u njihovu izvornom obliku i sadržaju.³⁴

Izmijenjeni čl. 126.a stupa na snagu donošenjem odluke kojom će ministar nadležan za poslove pravosuđa utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima, a do tada će se primjenjivati odredbe prethodnog ZPP-a.

Nužno je napomenuti da je odredbom čl. 11. ZIDZPP 2022. izmijenjen i postojeći čl. 124. ZPP-a tako da sada sud može odrediti da se ročište održi na daljinu, uz korištenje odgovarajućih audiovizualnih uređaja i tehnološke platforme za komunikaciju na daljinu ili da se time izvede pojedini dokaz, nakon što o tome pribavi očitovanja stranaka i drugih sudionika koji trebaju sudjelovati na ročištu koje će se održati na daljinu. Ovom se odredbom mijenja čl. 115. na način da se razrađuje odredba koja propisuje tehničke uvjete potrebne za održavanje ročišta na daljinu. Uz to propisuje se da je prije donošenja odluke o održavanju ročišta na daljinu, sud dužan pribaviti očitovanja stranaka i drugih sudionika o održavanju ročišta ili izvođenju pojedinoga dokaza na daljinu. Propisuje se i da će ministar nadležan za poslove pravosuđa donijeti pravilnik kojim će se detaljnije urediti održavanje ročišta na daljinu.³⁵ Korak takvom rješenju poduzeo je i predsjednik VSRH-a kada je, u povodu epidemije bolesti COVID-19, dopisom pozvao sve predsjednike sudova da u svojim sudovima osiguraju korištenje svih tehničkih mogućnosti komuniciranja na daljinu koje sucima i sudovima stoje na raspolaganju.³⁶

Novim člancima unesenim u ZPP već prije Novelom iz 2019. modernizirao se ZPP koji do tada nije obuhvaćao odredbe o mogućem fotografskom, filmskom i drugom snimanju sudskoga postupka. Smatralo se kako će se time zasigurno odgovoriti na probleme koji su se pojavili u praksi, a koji se odnose na: mogućnost snimanja parničnoga sudskog postupka, osobe koje su ovlaštene odobriti takva snimanja, zaštitu osobnih podataka o strankama i drugim sudionicima u postupku uz propisano korištenje za potrebe sudskog postupka kako bi se onemogućile zloupotrebe.³⁷ Čl. 126.a, 126.b i 126.c ZPP-a uredio se način postupanja suda pri provedbi tonskoga snimanja, a svrha je unaprjeđenje učinkovitosti sudskog postupka i veća vjerodostojnost dokaznog postupka.³⁸ Diktiranje u zapisnik tijekom rasprave znatno odugovlači njezino trajanje i iscrpljuje sve sudionike, a posebno predsjednika vijeća koji, nakon praćenja izjava sudionika i iskaza osoba koje ispituje, u zapisnik

34 Jozo Čizmić i Marija Boban, „Tonsko snimanje ročišta pred sudovima Federacije BiH“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 40, br. 1 (2019): 76.

35 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*, 31.

36 Jakob Nakić i Dejan Bodul, „Digitalizacija parničnog postupka (reforma načela ekonomičnosti?)“, *Hrvatska pravna revija*, br. 5 (2020): 28.

37 Uprava za građansko pravo, Odjel za propise građanskog procesnog prava, Radna grupa za izradbu Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, *Obrazloženje uz čl. 42.*, 31.

38 *Prijedlog Novele, Obrazloženje*, 51.

mora unijeti njihov bitni sadržaj. Stoga bi snimanje rasprave, ako ne postoji obveza „paralelnog“ vođenja zapisnika kao da se rasprava ne snima, nedvojbeno dovelo do skraćivanja njezinog trajanja, a s tim i do povećanja učinkovitosti sudstva.³⁹ Cilj bi bio ubrzanje postupka na način da se sud rastereti od unošenja izjava danih na ročištu na zapisnik te ujedno da se omogući što točnije bilježenje onoga što je rečeno na ročištu, što pridonosi vjerodostojnosti dokaznoga postupka.⁴⁰ Snimanje rasprave trebalo bi omogućiti odražavanje njezina stvarnog tijeka i bilježenje svih zbivanja u sudnici, što u zapisniku često nije slučaj. Kao što dvije osobe nikada ne bi istim riječima i na isti način opisale jedan događaj, tako niti dva suca ne bi isto reproducirali u zapisnik bitni sadržaj jednog iskaza ili neko drugo zbivanje u sudnici. Zbog toga se nerijetko događa i da stranke (u pravilu već tijekom diktiranja zapisnika) stavljaju prigovore na sadržaj zapisnika, bilo o tome što bi iz iskaza ispitane osobe trebalo unijeti u zapisnik budući da stranka smatra da je riječ o važnom dijelu iskaza, a predsjednik vijeća to nije našao, bilo o tome što je ispitana osoba zapravo iskazala. Snimanje rasprave otklonilo bi takve primjedbe.⁴¹ Omogućilo bi i provjeru pravilnosti i potpunosti procesnih upozorenja sudionicima u postupku i stvarnoga sadržaja njihovih procesnih izjava. Drži se da tonsko snimanje bitno ubrzava odvijanje ročišta zbog otpadanja potrebe za ponavljanjem – diktiranjem, pa je moguća učinkovitija koncentracija raspravnoga gradiva, odnosno moguće je smanjiti broj ročišta. Uz to, snimljeni materijal omogućava drugostupanjskom sudu točniji uvid u raspravno gradivo, što u većoj mjeri omogućava i suđenje u drugom stupnju. Dakle, realna je pretpostavka da je uvođenje tonskoga snimanja kvalitetan pomak naprijed u pokušajima poboljšanja učinkovitosti građanskopravnog sudovanja.⁴²

Primjenom informacijsko-komunikacijske tehnologije u parničnom postupku ostvaruju se brojne prednosti od kojih su najvažnije povećanje transparentnosti, brža dostupnost informacijama, olakšani pristup pravosuđu i ubrzanje postupka. Uz to, informatizacijom parničnog postupka, odnosno informatizacijom svih građanskih sudskih procedura postižu se brojni racionalizirajući učinci za pravosuđe u cjelini i ostvaruju se znatne uštede. Naime, uspješnost primjene informacijske tehnologije ovisi o nizu elemenata kao što su odabrani zakonodavni okvir, jedinstveno uređenje, osiguranje znatnih financijskih sredstava za opremu, obrazovanje, pohrana i elektronički potpis.⁴³ Iako je svrha tonskoga snimanja ročišta ubrzati proceduru,

39 Dražen Tripalo, „Snimanje ispitivanja osumnjičenika i snimanje rasprave prema prijedlogu ZID ZKP iz 2017. (7. Novela)“, u: *Novine u kaznenom zakonodavstvu - 2017.* (Opatija: Vrhovni sud Republike Hrvatske i Pravosudna akademija Republike Hrvatske, 2017.), 82.

40 Radna grupa za izmjene i dopune ZPP-a u BiH, RS, FBiH i Brčko distriktu BiH, *Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku* (Ilidža: Vlada Bosne i Hercegovine, 2012.), 68.

41 Dražen Tripalo, *Snimanje ispitivanja osumnjičenika i snimanje rasprave prema prijedlogu ZID ZKP iz 2017. (7. Novela)*, 82.

42 Vanja Bilić, „Troškovi postupka, dostava i tonsko snimanje glavne rasprave prema Zakonu o izmjenama i dopunama ZPP-a 2011.“, u: *Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011.*, ur. Vanja Bilić et al. (Zagreb: Novi informator, 2011.), 80; Čizmić i Boban, *Tonsko snimanje ročišta pred sudovima Federacije BiH*, 59-80.

43 Aleksandra Maganić, „Elektroničko vođenje postupka“, u: *Novosti u parničnom postupku - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (NN br. 57/11)*; ur. Mihajlo

u primjeni su se mogle očekivati poteškoće u početnom uhodavanju - rukovanju s novom opremom, preraspodjeli poslova zapisničara i sl.

Tonsko snimanje kao procesna mogućnost poznata je u većini europskih zemalja i znatno olakšava i čini vjerodostojnijim dokazni postupak. Dakako, za to trebaju postojati tehnički preduvjeti te se ova mogućnost uvodi postupno, odnosno nakon što pojedini sud stekne uvjete za to.⁴⁴ Tonsko snimanje rasprava otvoreno je tada tek kao mogućnost, ono nije (bilo) obvezatno. Operacionalizacija odredaba o tonskom snimanju višestruko je uvjetovana. Ponajprije takvo je snimanje potrebno razraditi odredbama Sudskog poslovnika,⁴⁵ kao što je i predviđeno odredbom st. 2. čl. 126.b ZPP-a.⁴⁶

7. POHRANA TONSKE SNIMKE

Odredbom čl. 17. ZIDZPP 2022. potpuno je izmijenjen postojeći čl. 126.b ZPP-a na način da sada glasi:

Tonska snimka ročišta dio je spisa sudskog predmeta.

Tehničke uvjete i način snimanja, način pohrane i pristupa tonskoj snimci, kao i druga pitanja vezana za tonsko snimanje ročišta uređuju se pravilnikom koji donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa.

Ministar nadležan za poslove pravosuđa odlukom će utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima.

Čl. 126.b mijenja se na način da dosadašnji st. 1. ostaje istovjetan, dok se st. 2. propisuje da će se način pohrane i prijenosa tonske snimke, tehnički uvjeti i način snimanja urediti pravilnikom koji donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa. U st. 3. predviđeno je da će ministar nadležan za poslove pravosuđa odlukom utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta, a sve u svrhu određivanja pravne osnove za donošenje odluke i propisivanje te obveze ministra nadležnog za poslove pravosuđa u prijelaznim i završnim odredbama.⁴⁷

U pravilu će se postupci pokrenuti prije stupanja na snagu ZIDZPP 2022. voditi primjenom do tada važećih odredbi ZPP-a (arg. čl. 107. st. 1. ZIDZPP 2022.). Iznimno od ove odredbe, odredba čl. 17. ZIDZPP 2022. primjenjuje se na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ZIDZPP 2022. (arg. čl. 107. st. 2. ZIDZPP 2022.). Drugim riječima, ni postupci pokrenuti prije stupanja na snagu ZIDZPP 2022. neće se nakon njezina stupanja na snagu voditi ni dovršiti primjenom do tada važećih odredbi čl. 126.b ZPP-a.

Dika et al. (Zagreb: Organizator, 2011.), 73.

44 Damir Kontrec, „Žalba protiv presude“, u: *Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011.*, ur. Vanja Bilić et al., (Zagreb: Novi informator, 2011.), 84.

45 Mihajlo Dika, „Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011. - Opći pregled“, u: *Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011.*, ur. Vanja Bilić et al. (Zagreb: Novi informator, 2011.), 24.

46 Čizmić i Boban, *Tonsko snimanje ročišta pred sudovima Federacije BiH*, 59-80.

47 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*, 32.

To je svakako dvojbeno odluka jer se i dalje propisuje da će tehničke uvjete i način snimanja, način pohrane i pristupa tonskoj snimci, kao i druga pitanja vezana za tonsko snimanje ročišta urediti pravilnikom ministar nadležan za poslove pravosuđa te da će on odlukom utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima. Opravdano se može postaviti pitanje koje će se odredbe primjenjivati na način pohrane i pristup tonskoj snimci u postupcima pokrenutim prije stupanja na snagu ZIDZPP 2022. od njezina stupanja na snagu do donošenja spomenutih pravilnika i odluke ministra nadležnog za poslove pravosuđa?

8. SADRŽAJ ZAPISNIKA I TONSKE SNIMKE

Odredbom čl. 18. ZIDZPP 2022. potpuno je izmijenjen postojeći čl. 126.c ZPP-a na način da sada glasi:

Tonska snimka ročišta i zapisnik čine jedinstvenu cjelinu.

Kad se sadržaj zapisnika i tonske snimke razlikuje, mjerodavan je sadržaj tonske snimke.

Pri pozivanju na sadržaj tonske snimke stranke su dužne u svojim podnescima određeno se pozvati na odgovarajući dio tonske snimke, u pravilu navođenjem identifikacije tonske snimke i vremenskog intervala sadržaja tonske snimke na koji se pozivaju.

Odredbi članaka 126.a do 126.c na odgovarajući se način primjenjuju i na korištenje audiovizualnih uređaja i tehnološke platforme za komunikaciju na daljinu.

Izmijenjenim čl. 126.c propisuju se odnos zapisnika i tonske snimke, način pozivanja stranaka na sadržaj tonske snimke te primjena odredbi čl. o tonskom snimanju na odgovarajući način i na korištenje audiovizualnih uređaja i tehnološke platforme za komunikaciju na daljinu.⁴⁸

Izmijenjeni čl. 126.c stupa na snagu donošenjem odluke kojom će ministar nadležan za poslove pravosuđa utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima, a do tada će se primjenjivati prethodne odredbe čl. 126.c ZPP-a.

Odredbama čl. 126.c ZPP-a propisuju se način i rokovi sastavljanja pisanog oblika tonske snimke, pravo stranaka na pisani prijepis te postupak ispravka prijepisa tonske snimke. Tijekom ročišta parnične stranke i drugi sudionici u postupku usmeno iznose svoje činjenične tvrdnje, daju izjave i iskaze na okolnosti predmeta raspravljanja. Sve te usmeno iznesene činjenične tvrdnje, iskazi i izjave, koje su bitne za tijek parničnog postupka moraju na određeni način biti pisano dokumentirane u zapisnik s održanog ročišta. Odbrom čl. 126.c propisano je da sud mora tonske snimke prenijeti i u pisani oblik u roku osam dana od dana snimanja. Pisani oblik mora biti sastavljen u skladu s odredbama čl. 124. ZPP-a kojima se uređuje sadržaj zapisnika. To znači da mora sadržavati: naziv suda, sastav suda, mjesto gdje se obavlja radnja, dan i sat kad se obavlja radnja, naznaka predmeta spora i imena nazočnih stranaka, odnosno trećih osoba (primjerice, umješača, svjedoka, vještaka) i

⁴⁸ Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*, 32.

njihovih zakonskih zastupnika, odnosno punomoćnika (čl. 124. st. 1. ZPP-a). Pisani oblik tonske snimke će obuhvatiti sve što je snimljeno u tonskoj snimci, a posebno bitne podatke o sadržaju poduzetih radnji (arg. čl. 124. st. 2. ZPP-a).

Stranke su ovlaštene tražiti prijepis tonske snimke u roku osam dana od dana kada je izrađena tonska snimka, uz plaćanje naknade koju pravilnikom propiše ministar nadležan za poslove pravosuđa. ZPP ne propisuje na koji način sud treba omogućiti strankama uvid u tonski zapis (kopija pisanoga prijepisa, pravo na uvid u prostorijama suda i sl.). Također nije ni propisan rok u kojemu sud mora udovoljiti tom zahtjevu, niti je predviđena mogućnost i razlozi zbog kojih sud eventualno ne bi udovoljio zahtjevu stranke. Iz dikcije odredbe čl. 126. st. 5. ZPP-a dalo bi se zaključiti da bi sud strankama ipak trebao dostaviti prijepis tonske snimke. Ove i druge dvojbe svakako će se trebati detaljnije urediti u sudskom poslovniku. Ako se prijepis tonske snimke i tonska snimka bitno razlikuju, stranka ima pravo podnijeti obrazloženi prigovor u roku osam dana od dana dostave prijepisa. Sud je o prigovoru dužan u roku od tri dana odlučiti rješenjem protiv kojega nije dopuštena posebna žalba, a kojim sud može prigovor odbiti ili prihvatiti. Ako sud prihvati prigovor, dužan je izmijeniti prijepis tonske snimke (čl. 126.c ZPP-a).

Postojeći način tonskog snimanja u sudovima odvija se na način da se najprije izvrši tonski audio zapis svih izjava i iskaza stranaka u postupku, nakon čega osoblje suda preslušava audio snimke, a potom radi prijepis zapisa. Tako pretipkana tonska snimke zajedno s izvornom audio snimkom postaje sastavni dio zapisnika s održanog ročišta. Takav način tonskoga snimanja ne isključuje u potpunosti pogrešku u pogledu autentičnosti zapisa u odnosu na audio snimke. Naime, nakon tonskoga snimanja dolazi do fizičkog preslušavanja audio snimke i njegova prijepisa u pisani tekst, što ostavlja mogućnost da se pri preslušanju i prijepisu neka riječ ispusti ili pogrešno prepíše što katkad može promijeniti smisao onoga što je stranka željela i imala namjeru istaknuti kao bitno tijekom postupka. Kako bi se izbjegle sve moguće situacije koje dovode u pitanje autentičnost iskaza i tvrdnji tijekom ročišta, idealno bi bilo da pravosudna zajednica svake države osigura računalni program namijenjen za potrebe pravosuđa koji bi mogao pretvarati glas u tekst. U tom slučaju sve izjave, iskazi te činjenične tvrdnje istaknute tijekom ročišta bi automatski računalno bili pretvarani u tekst, što bi dovelo do potpune autentičnosti usmeno iznesenog iskaza i parničnih stranaka u postupku i drugih sudionika. S druge strane, ročište bi trajalo znatno kraće što bi u pogledu radnog vremena rasteretilo sud od poslova organizacijske prirode. Takvo snimanje suđenja između ostalog uspostavilo bi i red u sudnici te bi osiguralo elementarnu pristojnost u ponašanju stranaka i suda. Tada bi se stranke sudržavale od neprimjerenih postupaka jer bi tonsko snimanje omogućilo sankcioniranje svake zloupotrebe procesnih prava. Također, stupanj sumnje u pristranost postupajućega suca i zapisničara bio bi sveden na minimum. Poznato je da stranke u sudskom postupku različito ometaju njegov tijek. Tonsko snimanje suđenja na opisani način doprinijelo bi da se postupcima uvede red. Ako bi tonsko snimanje bilo uvedeno kao obvezatni način održavanja i vođenja ročišta, u potpunosti

bi bila postignuta autentičnost onoga što su stranke iznijele tijekom postupka, a što je kvalitetna pretpostavka za donošenje ispravne odluke.⁴⁹

9. OVJERA ZAPISNIKA

Odredbom čl. 19. ZIDZPP 2022. potpuno je izmijenjen postojeći čl. 127. ZPP-a na način da sada glasi:

Zapisnik potpisuje sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća.

Budući da će se prema novom uređenju sva ročišta tonski snimati izmijenjen je dosadašnji čl. 127. st. 1. na način da zapisnik potpisuje samo sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća jer tonska snimka vjerodostojno odražava tijek ročišta. Uz to, takvim normiranjem pojednostavljuje se potpisivanje i dostava zapisnika, posebice u pogledu ročišta na daljinu. Dosadašnji st. 2. do 4. brisani su zbog istih razloga.⁵⁰ Međutim, time se ispušta iz vida okolnost da se prema ZIDZPP 2022. neće sve radnje tonski snimati, poput radnji koje su poduzete izvan zgrade suda (v. čl. 126.a st. 2. ZIDZPP 2022.).

Izmijenjeni čl. 127. stupa na snagu donošenjem odluke kojom će ministar nadležan za poslove pravosuđa utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima, a do tada će se primjenjivati odredbe čl. 127. prethodnoga ZPP-a.

U tom smislu važećim odredbama čl. 127. ZPP-a uređen je način i postupak potpisivanja zapisnika. Zapisnik potpisuju sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća, zapisničar, stranke, odnosno njihovi zakonski zastupnici ili punomoćnici i tumači (čl. 127. st. 1. ZPP-a).⁵¹ Službenu bilješku potpisuje samo ovlašteni radnik u sudu koji je primio priopćenje. Kada su ročištu nazočni zastupnici stranaka, samo oni potpisuju zapisnik, a ne i stranka. Potpis tumača ima značenje i kao kontrola da je prijevod vjerno unesen u zapisnik i za odgovornost tumača da je svoju dužnost zakonito i ispravno obavio. Sudac ili službenik koji provodi određenu radnju, potpisuju se u sredini ispod teksta zapisnika. Zapisničar stavlja svoj potpis ispod potpisa suca, odnosno službenika koji provodi određenu radnju. Na desnoj strani zapisnika ispod teksta ostavit će se prostor za potpisivanje stranaka, ako je to predviđeno propisima postupka (čl. 55. Sudskog poslovnika). Stranke, njihovi punomoćnici i njihovi zakonski zastupnici te ostale osobe koje potpisuju zapisnik ne mogu se prisiliti da potpišu zapisnik. Zapisnik ne gubi zbog nepotpisivanja na važenju, jer se valjanost sadržaja zapisnika ocjenjuje uzimanjem u obzir svih relevantnih okolnosti. Stranka koja je potpisala zapisnik bez stavljanja primjedbi, može kasnije u posebnom postupku dokazivati da su u zapisniku neistinito utvrđene određene činjenice o poduzetim radnjama. Međutim, sve dok sud o tome ne donese pravomoćnu odluku, zapisnik dokazuje istinitost onoga što se u

49 Čizmić i Boban, *Tonsko snimanje ročišta pred sudovima Federacije BiH*, 59-80.

50 Vlada Republike Hrvatske, *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*, 32.

51 Zapisnik o radnjama poduzetim na ročištu kojeg potpišu sve prisutne stranke, sudac i zapisničar predstavlja javnu ispravu o istinitosti onoga što je navedeno u zapisniku. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 5081/05 od 16. svibnja 2008.

njemu potvrđuje ili određuje.⁵² Potpisi na zapisniku moraju biti čitljivi. Ako se to drži potrebnim, ime i prezime potpisnika može se upisati pisaćim strojem ili osobnim računalom.

Svjedok i vještak potpisuju svoj iskaz na zapisniku samo onda kada se oni saslušavaju pred zamoljenim sucem ili predsjednikom vijeća (čl. 127. st. 2. ZPP-a).

Nepismena osoba ili osoba koja se ne može potpisati stavit će na zapisnik otisak kažiprsta, a zapisničar će ispod otiska upisati njezino ime i prezime (čl. 127. st. 3. ZPP-a). Kako odredbama st. 3. čl. 127. ZPP-a nije određeno hoće li nepismena osoba, odnosno osoba koja se ne može potpisati staviti otisak kažiprsta lijeve ili desne ruke, prema nekim mišljenjima potrebno je pored otiska navesti s kojega je prsta uzet otisak.⁵³ Nužno je napomenuti da je odredbama čl. 55. Sudskog poslovnika izričito određeno da će nepismena osoba koja ne zna ili druga osoba koja se ne može pisati, staviti umjesto potpisa otisak kažiprsta desne ruke iznad svojega imena ispisanoga pisaćim strojem. Navedeno bi rješenje pravne teorije moglo biti aktualno kada stranka iz bilo kojih razloga (amputacija, opekotine i sl.) ne može dati otisak kažiprsta desne ruke.

Zapisnik se potpisuje nakon što se završi radnja o kojoj se vodi zapisnik. Ako se održava više ročišta, sastavit će se zasebni zapisnik o svakom od njih i zapisnici će se potpisati nakon svakoga održanog ročišta. Ako se koja stranka, njezin zakonski zastupnik ili punomoćnik, svjedok ili vještak udalji prije potpisivanja zapisnika ili neće potpisati zapisnik, to će se zabilježiti u zapisnik. Ako je ta osoba iznijela razlog zbog kojega se udaljuje s ročišta ili zbog kojega neće potpisati zapisnik, u zapisniku je nužno navesti taj razlog (čl. 127. st. 4. ZPP-a).⁵⁴ Međutim, ako sudac ne može utvrditi zašto je potpis uskraćen, bilo bi dostatno navesti da je do toga došlo iz sudu nepoznatih razloga.

10. ZAPISNIK O VIJEĆANJU I GLASANJU

Odredbama ZIDZPP 2022. nije se mijenjao postojeći čl. 128. ZPP-a.

Odredbama čl. 128. ZPP-a propisan je način sastavljanja zapisnika o vijećanju i glasovanju kada se odluka donosi u vijeću. O vijećanju i glasovanju sastavlja se poseban zapisnik (čl. 128. st. 1. ZPP-a). Zapisnik o vijećanju i glasovanju nakon dovršene glavne rasprave sastavlja se na posebnom listu (čl. 130. Sudskog poslovnika). Iznimno, ako je kod višeg suda u postupku u svezi s pravnim lijekom odluka donesena jednoglasno, zapisnik se ne sastavlja, nego se na izvorniku odluke stavlja pečatom bilješka o vijećanju i glasovanju (čl. 128. st. 1. ZPP-a). Bilješka sadrži dan vijećanja, ime i prezime predsjednika i članova vijeća, a posebno izvjestitelja, kao i podatak je li odluka donesena jednoglasno. Ako su sjednici vijeća prisustvovala stranke, u bilješci o vijećanju navest će se njihova imena i prezimena (čl. 190. Sudskog poslovnika). Zapisnik o vijećanju i glasovanju sadrži tijek glasovanja i odluku koja je donesena. Odvojena mišljenja priključuju se zapisniku o vijećanju i glasovanju ako nisu unesena u

52 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 6267/07 od 4. studenog 2008.

53 Janković et al., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, 174.

54 Čizmić, *Neka zapažanja o zapisniku u parničnom postupku*, 7-8; Čizmić, *O zapisniku u parničnom postupku*, 46. - 57.

sam zapisnik. Član vijeća koji je pri glasanju o nekom pitanju ostao u manjini ima pravo dati u zapisnik odvojeno mišljenje, u kojem će iznijeti svoje shvaćanje o tome kako je određeno pitanje trebalo riješiti.

Zapisnik potpisuju svi članovi vijeća i zapisničar. Bilješku o glasovanju potpisuju svi članovi vijeća. Zapisnik o vijećanju i glasovanju stavlja se nakon potpisivanja u posebni omot koji se ulaže iza raspravnog zapisnika u spis predmeta u kojem je odlučeno. Zapisnik o sjednici drugostupanjskog vijeća vodi se u posebnoj knjizi sjednice vijeća, koja sadrži oznaku vijeća, datum održane sjednice, ime i prezime predsjednika, članova vijeća, a posebno člana vijeća koji je izvjestitelj, oznake spisa u kojima je odlučeno kao i kakva je odluka donesena u pojedinom predmetu (čl. 131. Sudskog poslovnika).

Zapisnik o vijećanju i glasovanju dobiva oznaku predmeta u svezi s kojim je vijeće odlučivalo te je isprava koja je zaštićena kao tajna i zatvara se u poseban omot. Taj zapisnik može pregledati samo viši sud kada rješava o pravnom lijeku. U tom slučaju zapisnik će se ponovno zatvoriti u poseban omot i na omotu naznačiti da je zapisnik pregledavan. Viši sud nema pravo pregledavati zapisnik ako ne postupa kao sud koji rješava po pravnom lijeku.

Osobe ovlaštene za razmatranje i prepisivanje spisa nemaju prava uvida u zapisnik o vijećanju i glasanju (čl. 150. ZPP-a). Kada se stranci predaju spisi radi pregledavanja, službenik pisarnice dužan je zadržati kovertu u kojoj se nalazi zapisnik o vijećanju i glasovanju.⁵⁵

11. ZAKLJUČAK

Kako do trenutka predaje ovoga rada prema našim saznanjima ministar nadležan za poslove pravosuđa još nije donio navedeni Pravilnik o tehničkim uvjetima i načinu snimanja, načinu pohrane i pristupa tonskoj snimci, kao i drugim pitanjima vezanim za tonsko snimanje ročišta, a bio ga je dužan donijeti u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ZIDZPP 2022., dakle do 19. rujna 2022. (arg. čl. 110. ZIDZPP 2022.), nije mogao ni donijeti odluku kojom utvrđuje da su ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima (na općinskim sudovima, županijskim sudovima i Visokom trgovačkom sudu Republike Hrvatske), stoga je bilo nužno *de lege lata* obraditi i postojeće odredbe ZPP-a o zapisniku koje će se primjenjivati do donošenja navedene odluke.

Nakon stupanja na snagu odredbi ZIDZPP 2022. o zapisniku otvorio se niz pitanja i dvojbi u pogledu njihove primjene. To može negativno utjecati na učinkovitost postupaka, načelo zakonitosti, jedinstvenu primjenu prava, ujednačenu sudsku praksu i pravnu sigurnost. U prvom redu neizvjestan je dan početka primjene odredaba ZIDZPP 2022. o zapisniku, ne samo u pogledu datuma početka primjene, nego i pogledu sudova na kojima će se početi primjenjivati te odredbe. Nadalje, nije jasno regulirana situacija kada bi ministar nadležan za poslove pravosuđa do 1. listopada 20224. utvrdio da na nekim sudovima ili na svim sudovima ne postoji

55 Čizmić, *Neka zapažanja o zapisniku u parničnom postupku*, 7-8; Čizmić, *O zapisniku u parničnom postupku*, 46-57.

moгуćnost primjene odredaba ZIDZPP 2022. o zapisnicima, kao i situacija ako ministar nadležan za poslove pravosuđa ne bi donio odluku kojom je trebao utvrditi jesu li ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima do 1. listopada 20224.

Neizvjestan je i sadržaj standarda „ispunjenosti tehničkih uvjeta za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima“.

Neizvjesno je i hoće li ministar nadležan za poslove pravosuđa odluku o „ispunjenosti tehničkih uvjeta za tonsko snimanje ročišta na pojedinim sudovima“ donijeti kada utvrdi da svi sudovi ispunjavaju tehničke uvjete za tonsko snimanje ročišta ili će takve odluke donositi sukcesivno za pojedine sudove koji i kada ispune tehničke uvjete za tonsko snimanje ročišta.

Nužno je uzeti u obzir i praksu (i u državama u okruženju, posebno u kaznenim postupcima) da se na pojedinim sudovima tehnički opremi samo nekoliko sudnica za tonsko snimanje ročišta. Ako se ne ispune tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta u svim sudnicama nego samo u nekima, to će nužno dovesti do dugotrajnijega vođenja postupaka i zaostataka, posebno u parničnim postupcima.

Postoji mogućnost da se na istom sudu u nekim sporovima vodi postupak po prethodno važećim odredbama ZPP-a o zapisniku (do donošenja odluke o ispunjavanju tehničkih uvjeta za tonsko snimanje ročišta od strane ministra nadležnog za poslove pravosuđa), a u drugima postupcima po odredbama ZIDZPP 2022. o zapisniku (vidi odredbe čl. 17. ZIDZPP 2022. i čl. 126.b).

Štoviše, postoji mogućnost da se u istom predmetu primjenjuju odredbe ZPP-a o zapisniku, a nakon toga, odnosno nakon donošenja odluke o ispunjavanju tehničkih uvjeta za tonsko snimanje ročišta na općinskim sudovima, županijskim sudovima i Visokom trgovačkom sudu Republike Hrvatske od strane ministra nadležnog za poslove pravosuđa kojom utvrđuje da su ispunjeni tehnički uvjeti za tonsko snimanje ročišta na tom sudu, i po odredbama ZIDZPP 2022. o zapisniku (arg. čl. 107. st. 4. ZIDZPP 2022.).

S obzirom na to da je zapisnik javna isprava koja služi i kao dokazno sredstvo, ostaje za vidjeti kako će se dokazivati sadržaj ostalih radnji poduzetih na ročištu koje nisu sadržane u zapisniku s obzirom da se prema novom konceptu zapisnik vodi samo za taksativno pobrojane slučajeve dok sadržaj ostalih radnji na ročištu treba biti sadržan u tonskoj snimci pohranjenoj u elektroničkom obliku putem informacijskog sustava (arg. čl. 123. ZPP-a). Iako ZPP ne propisuje izrijeком elektronička sredstva kao dokazno sredstvo (tzv. elektronički dokazi),⁵⁶ jasno je da ona to mogu biti jer se i putem njih u postupku može utvrđivati istinitosti tvrdnje koja je neposredni predmet dokazivanja.

Osim uređenja pravnog okvira, niz je drugih problema tehničke, organizacijske i financijske prirode koje je nužno riješiti kako bi se učinkovito mogle primjenjivati odredbe ZPP-a o tonskom snimanju ročišta. Treba uzeti u obzir da tonsko snimanje ročišta ne ovisi samo o ostvarivanju tehničkih uvjeta za tonsko snimanje ročišta, nego i o nizu drugih elemenata - računalnoj obučenosti / pismenosti sudaca i zapisničara, informatičkoj podršci i obučenosti stranaka i drugih sudionika koji su fizičke osobe,

56 Čizmić i Boban, *Tonsko snimanje ročišta pred sudovima Federacije BiH*, 23-50.

zapošljavanju IT stručnjaka na sudovima, raspoloživim financijskim sredstavima za provedbu digitalizacije postupaka, dostupnosti mreže i kvaliteti signala, akustičnosti sudnica, a posebno o broju sudnica opremljenih za tonsko snimanje ročišta.

Iako je tonsko snimanje bitno za transparentnost, za očekivati je da će sud i stranke u konačnici trebati više vremena za sastavljanje odluka, podnesaka i općenito za pripremanje budućih ročišta.⁵⁷

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Bilić, Vanja. „Troškovi postupka, dostava i tonsko snimanje glavne rasprave prema Zakonu o izmjenama i dopunama ZPP-a 2011“. U: *Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011.*, ur. Vanja Bilić, Borislav Blažević, Mihajlo Dika, Damir Kontrec i Đuro Sessa, 73-82. Zagreb: Novi informator, 2011.
2. Čalija, Branko i Sanjin Omanović. *Građansko procesno pravo*. Sarajevo: Pravni fakultet Sarajevo, 2000.
3. Čizmić, Jozo. „Neka razmatranja o pismenima u parničnom postupku“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 38, br. 4 (2001): 415-434.
4. Čizmić, Jozo. „Neka zapažanja o zapisniku u parničnom postupku“. *Informator*, br. 5011 (2002): 7-8.
5. Čizmić, Jozo. „O zapisniku u parničnom postupku“. *Mostariensia*, br. 15 (2002): 46-57.
6. Čizmić, Jozo i Marija Boban. „Tonsko snimanje ročišta pred sudovima Federacije BiH“. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* 40, br. 1 (2019): 59-80.
7. Čuveljak, Jelena. *Što je nova u parničnom postupku*. Pristup 3. studenoga 2022. <https://www.rrif.hr/clanakfull-21943/>
8. Dika, Mihajlo. *Građansko parnično pravo - Parnične radnje, V. Knjiga*. Zagreb: Narodne novine, 2008.
9. Dika, Mihajlo. „Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011. - Opći pregled“. U: *Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011.*, ur. Vanja Bilić, Borislav Blažević, Mihajlo Dika, Damir Kontrec i Đuro Sessa, 17-56. Zagreb: Novi informator, 2011.
10. Janković, Milka, Hranislav Karamarković, Života Janković i Dragoljub Petrović. *Komentar Zakona o parničnom postupku*. Beograd: Savremena administracija, 1990.
11. Kontrec, Damir. „Žalba protiv presude“. U: *Novela Zakona o parničnom postupku iz 2011.*, ur. Vanja Bilić, Borislav Blažević, Mihajlo Dika, Damir Kontrec i Đuro Sessa, 83-96. Zagreb: Novi informator, 2011.
12. Kulenović, Zlatko, Stjepan Mikulić, Svjetlana Milišić-Veličkovski, Jadranka Stanišić i Danka Vučina. *Komentar Zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*. Sarajevo: Vijeće Europe i Europska komisija, 2005.
13. Maganić, Aleksandra. „Elektroničko vođenje postupka“. U: *Novosti u parničnom postupku - Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (NN br. 57/11)*, ur., Mihajlo Dika, Damir Kontrec, Aleksandra Maganić i Ivo Grbin, 67-90. Zagreb: Organizator, 2011.
14. Nakić, Jakob i Dejan Bodul. „Digitalizacija parničnog postupka (reforma načela ekonomičnosti?)“. *Hrvatska pravna revija*, br. 5 (2020): 27-37.
15. Poznić, Borivoje. *Građansko procesno pravo*. Beograd: Privredna štampa, 1995.
16. Starović, Borivoj i Ranko Keča. *Građansko procesno pravo*. Novi Sad: Pravni fakultet 1998.

⁵⁷ Čuveljak, *Što je nova u parničnom postupku*, <https://www.rrif.hr/clanakfull-21943/>.

17. Tripalo, Dražen. „Snimanje ispitivanja osumnjičenika i snimanje rasprave prema prijedlogu ZID ZKP iz 2017. (7. Novela)“. U: *Novine u kaznenom zakonodavstvu - 2017.*, ur., Ana Garačić, Ana Marija Gospočić, Sanja Gospočić, Dražen Jelinić, Damir, Kos, Ranko Marijan, Marin Mrčela, Lan Peto Kujundžić, Zoran Sršen, Dražen Tripalo, Laura Valković i Igor Vuletić, 75-86. Opatija: Vrhovni sud Republike Hrvatske i Pravosuдна akademija Republike Hrvatske, 2017.
18. Triva, Siniša i Mihajlo Dika. *Građansko parnično procesno pravo*. Zagreb: Narodne novine, 2004.
19. Vitez, Nebojša. „Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku“. *Informativ*; br. 6719 (2022): 2-4.
20. Zuglija, Srećko i Siniša Triva. *Komentar Zakona o parničnom postupku*. Zagreb: Narodne novine, 1957.

Pravni propisi:

1. Sudski poslovnik, Narodne novine, br. 37/14., 49/14., 08/15., 35/15., 123/15., 45/16., 29/17., 33/17., 34/17., 57/17., 101/18., 119/18., 81/19., 128/19., 39/20., 47/20., 138/20., 147/20., 70/21., 99/21., 145/21., 23/22.
2. Vlada Republike Hrvatske. *Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa i uprave RH, 9. lipnja 2022.
3. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, br. 80/22.
4. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 123/08., 57/11., 148/11. - pročišćeni tekst, 25/13., 89/14. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 70/19.

Sudska praksa:

1. Općinski građanski sud u Zagrebu, Povrv-4884/17-9 od 17. travnja 2019.
2. Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž 5081/05 od 16. svibnja 2008.
3. Županijski sud u Puli, Gž-1215/16. od 3. srpnja 2017.
4. Županijski sud u Rijeci, Gž 1734/2018 od 9. listopada 2018.

Jozo Čizmić*

Summary

NEW REGULATION OF RECORDS IN LITIGATION PROCEDURE

On July 19, 2022, the Law on Amendments to the Law on Civil Procedure entered into force, which, among other things, seeks to establish a normative, technological and organizational framework that will contribute to the reduction in number of pending cases and shortening of the duration of civil proceedings, as well as focusing on transparent and effective management of the judicial system, including the introduction of obligatory audio recording of the hearing and the new arrangement of records in civil proceedings. The new provisions regulating records in civil proceedings will enter into force with the adoption of a decision by which the minister responsible for judicial affairs will determine whether the technical requirements for a sound recording of hearings in certain courts are met, and this decision must be made by October 1, 2024. The technical conditions, the method of recording, the method of storage and access to the audio recording, as well as other issues related to the audio recording of hearings, will be regulated in the ordinance by the minister responsible for judicial affairs.

Keywords: *record; litigation procedure; audio recording.*

* Jozo Čizmić, Ph.D., Full Professor, University of Split, Faculty of Law; jcizmic@pravst.hr.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7753-5152>.